

*Årsrapport 2023 for Statsforvalterens
tilsyn med barnevernsinstitusjoner,
omsorgssentre og sentre for foreldre og
barn i Oslo og Viken*

BAKGRUNN

Statsforvalter skal etter barnevernsloven § 17-3 annet ledd føre tilsyn med institusjoner, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for mindreårige drives i samsvar med barnevernsloven og tilhørende forskrifter.

Ifølge forskrift om tilsyn med tjenester og tiltak til barn i barnevernsinstitusjoner m.m. (tilsynsforskriften) § 7 skal statsforvalter ved utgangen av året utarbeide en årsrapport om tilsynsvirksomheten. Tilsvarende gjelder for tilsynet med sentre for foreldre og barn, jf. forskrift om sentre for foreldre og barn § 22. Årsrapporten er en oppsummering og generell vurdering av forholdene for tilsynsområdet basert på statsforvalters tilsynsvirksomhet i (år). Statsforvalter kan også fremme forslag til tiltak av mer generell karakter.

Denne oppsummeringen skal blant annet vise:

- Oversikt over antall stedlige tilsyn
- Statsforvalters kommentarer og vurderinger av gjennomføringen av de stedlige tilsynene
- Samtaler med barn og en oppsummering av hva barna har formidlet
- Oversikt og vurdering av antall registrerte enkeltvedtak og protokoller om tvang, og andre inngripende begrensninger
- Påpekte lovbrudd
- Statsforvalters generelle vurdering av situasjonen og tilstanden på barnevernsinstitusjonsområdet

Oversikt og kommentarer til Statsforvalterens stedlige tilsyn med barnevernsinstitusjoner

Statsforvalterens tilsyn med barnevernsinstitusjoner er statens lovlighetskontroll for å bidra til å sikre at barna får forsvarlig omsorg og behandling, at barna behandles hensynsfullt og med respekt for sin personlige integritet og at barnets rettssikkerhet blir ivaretatt. Statsforvalterens tilsyn skal ha sin oppmerksomhet mot alle forhold som har betydning for barnas utvikling, trivsel, velferd og rettssikkerhet jf. § 3 tredje ledd i tilsynsforskriften.

Det bemerkes innledningsvis at det kan forekomme enkelte mindre statistiske avvik i årsrapporten. Dette som følge av dynamisk statistikk som utfordrer helt nøyaktige uttrekk på rapporteringstidspunktene.

I 2023 hadde Oslo og Viken 140 barnevernsinstitusjoner etablert i fylket, som i prosent tilsvarer 35,7% av alle barnevernsinstitusjoner i landet. Hovedtyngden av institusjoner befinner seg i Oslo og den østre delen av Viken.

Statsforvalteren i Oslo og Viken har i 2023 gjennomført 275 tilsyn av 321 lovpålagte, som utgjør 86%. Halvparten ble gjennomført som uanmeldte tilsyn.

Statsforvalteren har i tillegg ukentlig mottatt henvendelser fra institusjonene om ulike typer behov for råd og veiledning. Dette har handlet både om utfordrende enkeltsaker, bistand til forståelse av regelverket og forespørslers om opplæring.

Det er til stadighet en viss mobilitet i antall institusjoner som er i drift og hvorvidt de har belegg. Opptellingen på slutten av året viser at 34 av institusjonene var behandlingsinstitusjoner og resterende 106 var omsorgsinstitusjoner.

Måloppnåelse for gjennomførte tilsyn med barnevernsinstitusjonene i 2023 var den klart høyeste siden embetets etablering med 86%. Varige resultater av strukturert forbedringsarbeid og kvalitetsutvikling krever systematisk tilnærming over tid, så vi forventer ytterligere noe økning på indikatoren også gjennom 2024. Parallelt var antallet institusjoner som utløser krav om tilsyn i Oslo og Viken høyere i 2023 enn de foregående årene. Resultatoppnåelse ses videre i sammenheng med at 95 % av barna har fått tilbud om samtale i forbindelse med institusjonsbesøk, og at vi har behandlet henvendelsene via barnas barnevernklage innen et døgn. I tillegg viser antallet klagesaker på institusjonsområdet en fordobling i 2023 sammenliknet med 2022. Målkravene om saksbehandlingstid er likevel overholdt.

Det bemerkes at måloppnåelse for volumkravet i Oslo og Viken innebærer et vesentlig større antall institusjoner og tilsyn enn i øvrige deler av landet, uten at dette er hensyntatt i budsjettfordelingsmodellen og de økonomiske bevilgningene til embetet. Full måloppnåelse for volumkravet vil ikke la seg gjennomføre uten økning i de økonomiske bevilgningene.

Barnevernsinstitusjoner underlagt tilsyn, jf. tilsynsforordningen §§ 3, 4, 5 og 6

Barnevernsinstitusjoner	Ant. enheter	Eier: (statlig ideell, privat, kommunal)	Lovpålagte stedlige tilsyn, jf. § 5 ¹	Utførte stedlige tilsyn, jf. § 5	Av disse uanmeldt	Antall barn boende på tilsynstidspunktet	Antall barn som fikk tilbud om samtale på tilsynstidspunktene § 6	Antall samtaler	Kommentar
Aberia	13	Privat	26	20	10	38	38	15	
Oslo kommune	13	Kommunal	31	27	17	95	92	25	
Bufetat Sør	5	Statlig	11	11	4	37	34	10	
Bufetat Øst	18	Statlig	51	42	26	125	121	35	
Eir barnevern AS	1	Privat	4	3	1	5	5	1	
Elvebredden	2	Privat	8	6	2	12	12	4	
Fjellstø Omsorg AS	2	Privat	4	4	0	12	12	1	
Fossumkollektivet	8	Ideell	32	22	17	69	57	32	
Frelsesarmeen	12	Ideell	25	25	13	76	72	24	
Humana	2	Privat	4	4	1	6	6	3	
Ideell omsorg AS	2	Ideell	6	5	2	7	7	4	
Kirkens bymisjon	3	Ideell	6	6	3	17	17	9	
Næromsorg	1	Privat	1	1	0	1	1	1	
Olivia Solhaugen	7	Privat	22	20	14	37	35	14	
Omsorgspartner Ung	2	Privat	4	4	2	6	6	2	
Oslo sanitetsforening	5	Ideell	10	10	5	31	31	9	
SMS Omsorg	2	Privat	7	7	3	7	7	4	
Stendi	25	Privat	53	46	28	106	104	40	
Stiftelsen Crux	1	Ideell	4	3	1	9	9	4	
Stiftelsen Milepælen	2	Ideell	4	4	2	19	19	6	
Uniped	3	Privat	8	5	4	5	4	3	
Sum	129		321	275	155	720	689	246	

¹ Institusjoner som har barn etter §§ 4-4, 6-1 og 6-2 og 6-6 skal besøkes minst fire ganger hvert år, øvrige minst to. Har institusjonen vært i drift en del av året, endres kravet forholdsmessig.

Oppsummering av tema for tilsynene

Statsforvalteren gjennomførte i 2023 både meldte og uanmeldte tilsyn med følgende hovedtemaer:

- Bemanning og kompetanse
- Medisinsk tilsyn og behandling
- Medvirkning
- Skole- og dagtilbud
- Vern og beskyttelse

Temaene er valgt på bakgrunn av risikovurderinger knyttet til den enkelte institusjon. I noen tilfeller er tema valgt som et ledd i oppfølging av tidligere tilsyn og lukking av lovbrudd.

Øvrige vurderinger og kommentarer

Overordnede vurderinger, samt beskrivelse av kontakt med institusjonene ut over tilsyn, fremkommer i rapportens øvrige kapitler. Omfanget kontakt, dialog og informasjonsflyt mellom Statsforvalteren og den enkelte institusjon påvirkes for øvrig av risikobilde og situasjon ved institusjonen.

Påpekte lovbrudd

I 2023 avdekket vi lovbrudd i 25 tilsyn. Bruddene har i hovedsak omhandlet hvordan institusjonen ivaretar beboernes rett på vern og beskyttelse, bemanning og kompetanse, herunder opplæring og kunnskap om rettighetsforskriften og forebygging av tvang. Statsforvalteren har fulgt opp institusjonens arbeid med å rette lovbrudd i form av skriftlig kommunikasjon og/eller stedlig tilsyn.

Samtaler med barna, jf. tilsynsforskriften § 6

Statsforvalter skal på det stedlige tilsynet ta kontakt med det enkelte barn, og skal gi barnet tilbud om samtale jf. tilsynsforskriften § 6. Barna velger selv om de ønsker å snakke med statsforvalter.

Statsforvalteren i Oslo og Viken legger stor vekt på å tilby samtaler til barna som bor på institusjonene. I 2023 bodde det totalt 725 barn på institusjonene i Oslo og Viken på de tidspunktene det ble gjennomført tilsyn. 694 barn fikk et reelt tilbud om samtale, noe som tilsvarer en andel på 95%. Andelen barn som ble tilbudt samtale med oss er følgelig høy og godt innenfor målkravet. Statsforvalteren gjennomførte samtaler med 252 barn.

Barna som bor på barneverninstitusjon, får ved hvert meldte tilsyn informasjon om tilsynsmyndighetens rolle og ansvar i et eget brev som legges ved varselbrev om tilsyn. I forkant av tilsynet velger vi oss ut et tema vi skal undersøke. Vi utarbeider spørsmål til barna knyttet til temaet. Tema for tilsynet kan for eksempel være skoleoppfølging, barnas medvirkning, helseoppfølging eller kjennskap til barns rettigheter. Vi spør også barna om hvordan det er å bo på institusjonen og om de føler seg trygge og ivaretatt av de som jobber der. Samtalene gjennomføres i all hovedsak enkeltvis. Unntaksvis kan det gjennomføres fellessamtale med flere beboere dersom beboerne selv ønsker det, og dette vurderes som hensiktsmessig. Samtalene gjennomføres uten ansatte til stede, med mindre beboerne ønsker å ha med seg noen. Vi avklarer med beboerne om deres synspunkter kan tas opp med institusjonens ledelse eller ansatte i etterkant av samtalene. Vi informerer også beboerne om at bekymringsfull informasjon uansett må bringes videre for eventuell oppfølging. Beboerne får tilbakemelding enten fra oss, eller fra institusjonen på hva og på hvilken måte det de har sagt skal følges opp.

Dersom beboerne ikke er til stede når tilsynet finner sted, ber vi institusjonen informere barna om at vi har vært der og at vi ønsker å snakke med dem. Vi legger igjen kontaktinformasjon i form av et brev og en brosjyre med informasjon om Statsforvalteren og barnas klageadgang.

Varigheten på samtalene og temaene beboerne har tatt opp har vært varierende. Vårt hovedinntrykk er at de fleste barna trivdes og opplevde å være trygge på institusjonen. Vi erfarer imidlertid også at en del av barna ønsket å klage eller var misfornøyde med noe. Dette gjaldt i hovedsak klage på manglende oppfølging fra barneverntjenesten, institusjonens regler eller klage på enkelte ansatte. Videre er det vårt inntrykk at en del av barna ikke kjenner til Statsforvalterens rolle og hvorfor vi ønsker å snakke med dem.

Vi har i 2023 fortsatt dialogen med Helsetilsynet om problemstillinger som gjelder samtale med barn i forbindelse med institusjonstilsyn, blant annet:

- Mange av ungdommene på institusjon snakker med flere voksne som har ansvar for å snakke med dem. Så lenge ungdommen blir godt informert om samtaletilbudet med tilsynet og hva en slik samtale innebærer, er det også i en del tilfeller god medvirkning at ungdommen får velge å takke nei. Det er avgjørende at ungdommen blir godt informert om tilbudet, slik at de vet hva de takker ja eller nei til.
- Kravet til oss iht. tilsynsforskrift og tildelingsbrev/hovedinstruks er at barn på institusjon skal få et reelt tilbud om samtale. Det er ikke et spesifisert krav til andel eller antall gjennomførte samtaler. I Helsetilsynets styringspanel fremstår det likevel som et krav om 100% gjennomførte samtaler. Fremstillingen og bruk av parameteren i styringspanelet bør gjennomgås på nytt for å bidra til effektiv styring.
- Det kan være ulikheter mellom embetene når det gjelder registrering av samtaler med barn og hva som regnes som samtale. Vi ønsker mer veiledning for å sikre en felles og god praksis på området, også på tvers av embetene.

Statsforvalteren i Oslo og Viken har for øvrig igangsatt et utviklingsarbeid med å tilpasse metodikken Barnesamtalen DCM til bruk i samtaler med barn under institusjonstilsyn.

Vi får stadig flere henvendelser fra barn og unge via barnas barnevernklage. Portalen anses følgelig å være godt etablert og et viktig bidrag til god brukermedvirkning og rettssikkerhet. Mange av henvendelsene gjelder barn på barnevernsinstitusjon, og vi ser disse i sammenheng med involvering av barn i våre tilsyn. Henvendelsene via barnas barnevernklage følges opp innen emed det samme.

Oversikt over innsendte enkeltvedtak og protokoller om bruk av tvang eller inngrep i barnets personlige integritet jf. barnevernsloven 10-14 og tilsynsforskriften § 3 fjerde ledd

I tilfeller hvor barnevernsinstitusjoner beslutter inngrep i barnas personlige integritet, skal dette protokollføres og forelegges tilsynsmyndigheten etter barnevernsloven § 10-14. Protokollene skal inneholde og redegjøre for at vilkårene i den aktuelle bestemmelsen er oppfylt, og bidra til å sikre barnas rettssikkerhet for å unngå at det utøves uhjemlet eller ulovlig tvang.

I 2023 er det for alle institusjonene kontrollert i underkant av 4000 protokoller med over 4200 avgjørelser om tvang og begrensninger, se tabell nedenfor. Oversikten viser også fordelingen av antallet protokoller og innkomne klager etter institusjonens eier; statlig (etter region), kommunal, ideell og privat kommersiell.

Følgende registreringer er gjort av tvang, inngrep og innskrenkninger etter barnevernsloven:

Tvang og begrensninger		Totalt registrert 2023	Statlig – Bufetat Sør	Statlig – Bufetat Øst	Kommunale	Privat - ideell	Privat – kommersiell
§ 10-7	Tvang i akutte faresituasjoner	683	55	189	95	129	215
§ 10-8	Kroppsvisitasjon	563	82	221	64	97	99
§ 10-8	Undersøkelse av rom og eiendeler,	646	63	144	81	176	182
§ 10-8	Undersøkelse av brev og pakker	8	0	3	0	2	3
§ 10-11	Inndragning	457	63	97	64	96	137
§ 10-10 første ledd	Rusmiddeltesting ved samtykke under oppholdet	281	0	57	18	122	84

§ 10-12	Tilbakeføring ved rømming	30	2	5	3	10	10
§ 10-10	Rusmiddeltesting ved samtykke eller vedtak fra barneverns- og helsenemnda	810	0	385	23	256	146
§ 10-9 a og b	Innskrenkninger i bevegelsesfrihet	594	48	157	113	98	178
§ 10-9 c	Innskrenkninger i rett til besøk	7	0	0	3	1	3
§ 10-9 d og e	Innskrenkninger i bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler og inndragning	211	1	59	17	48	86
	Andre tvangsprotokolleringer	0	0	0	0	0	0
	Antall registrerte totalt og per eier	4280	314	1308	481	1035	1142
	Klager fordelt på type institusjon		25	22	57	60	56

Vurdering og kommentarer til tallene

Institusjonene oversender tvangsprotokoller til Statsforvalteren fortløpende. Vi gjennomgår alle tvangsprotokollene og vedtak om bruk av tvang ved institusjonene. Dersom protokollene inneholder store mangler eller informasjon som gir grunn til bekymring, blir dette tatt opp med ledelsen på institusjonen.

Vi registrerer samtlige tvangsprotokoller slik at vi har oversikt over den samlede tvangsbruken på den enkelte institusjon, og overfor den enkelte beboer. Oversikten benyttes som en del av grunnlaget for vår risiko- og sårbarhetsvurdering av institusjonen og for valg av tilsynstema.

For 2023 har vi mottatt 702 flere protokoller sammenlignet med 2022.

Det har vært en økning på 34,4% i registrert bruk av tvang i akutte faresituasjoner for 2023. Samtidig har det vært en økning i antall kroppsvisitasjoner med 41% og ransakinger med 38%. Størst økning har det vært i antall gjennomførte inndragninger med 66%.

- Akutt fare:
2022: 508
2023: 683
- Kroppsvisitasjon:
2022: 400
2023: 563
- Ransaking:
2022: 466
2023: 646
- Inndragning:
2022: 275
2023: 457

Når det gjelder omfanget av tvang i akutte faresituasjoner, bemerkes det at forekomsten har økt med 148% i de statlige institusjonene, mens de private kommersielle og ideelle institusjonene har hatt en nedgang på 3,4%.

Årsakene til den store økningen i bruk av tvang og begrensninger kan blant annet handle om at flere barn og ungdom er i befatning med rusmidler mens de bor på institusjon, og at flere barn har

omfattende og sammensatte hjelpebehov. Barnas situasjon og utfordringer øker behovet for vern og beskyttelse, også i form av vedtak om tvang og begrensninger.

Vurdering av institusjonens arbeid med forebygging av tvangsbruk og andre inngrep i personlig integritet etter barnevernsloven § 10-4

Hovedinntrykket vårt etter gjennomgang av mottatte protokoller og tilsyn, er at institusjonene i all hovedsak jobber systematisk med å forebygge bruk av tvang. De fleste av institusjonene har økt sin kompetanse gjennom å motta opplæring fra Spisskompetansemiljøet for trygghet og sikkerhet i institusjon for barn og unge (SKM-TS). Dette ser vi har bidratt til økt kunnskap om barns rettigheter og institusjonenes adgang til å benytte tvang og begrensninger.

Vårt inntrykk er videre at de fleste av institusjonene trener jevnlig på ulike scenarier, som et ledd i å både forebygge tvang og gjennomføre tvang. Vi erfarer at institusjonene jobber mer systematisk for å kartlegge det enkelte barn, og utarbeider gode planer for å unngå bruk av tvang. Evaluering av tvangsbruk er et annet område som vi erfarer at institusjonene i større grad også jobber mer systematisk med.

Opphør av innskrenkninger etter barnevernsloven § 10-9 annet ledd

Vedtak om innskrenkninger etter barnevernsloven § 10-9 bokstav a-e skal ikke opprettholdes lengre enn nødvendig, og institusjonen må fortløpende vurdere om vedtaket skal opprettholdes. Når innskrenkningene avsluttes før dato og klokkeslett fastsatt i vedtaket, skal institusjonen sende dokumentasjon på avslutning av innskrenkninger til statsforvalteren.

Statsforvalteren i Oslo og Viken har i 2023 av og til mottatt slik informasjon.

Vurdering av klager barnevernsloven etter § 10-14 tredje og fjerde ledd

Tvang og inngrep i barnets personlige integritet er inngripende for barnet og skal kun brukes i de tilfellene loven gir anvisning på. Det er derfor viktig at barn er klar over, og bruker klageretten sin. Barnas rett til å klage er en viktig rettssikkerhetsgaranti. Når Statsforvalteren mottar klager er dette sentralt for at Statsforvalteren kan følge med på hvordan institusjonene praktiserer og håndhever bruk av tvang, inngrep og begrensninger i barnets personlige integritet.

Statsforvalteren har behandlet 220 rettighetsklager i 2023. Det har vært en økning på 114% i antall klager sett opp mot 2022.

Det er flest klager på tvang i akutte faresituasjoner og begrensninger i bevegelsesfrihet. Videre er det klaget på begrensninger i bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler, ransaking, kroppsvisitasjon og inndragning.

Våre tilsynserfaringer viser at flere barn er i behov av tettere oppfølging og tiltak som sikrer deres rett på vern og beskyttelse.

Når protokollen er påklaget innhenter vi ytterligere informasjon om nødvendig. Dette skjer enten ved at vi ringer barnet og/eller institusjonen, eventuelt at vi snakker med barnet på tilsyn. I vår behandling er vi opptatt av at barnets stemme blir synlig og vise at vi har en forståelse for hvordan tvangen oppleves for barnet. Samtidig er vi opptatt av at de ulike hensynene som har vært gjeldende i saken kommer frem, samt hvordan vi har vektet barnets eget synspunkt.

TILSYN MED OMSORGSSENTRER FOR MINDREÅRIGE

Statsforvalter har ført tilsyn med 22 omsorgssentre for mindreårige i Oslo og Viken. Fem omsorgssentre er statlige, og 17 omsorgssentre er private.

Ved utgangen av 2022 hadde vi registrert 15 omsorgssentre som var godkjent for til sammen 59 barn. I løpet av året har deretter flere enslige mindreårige asylsøkere kommet til Norge, og behovet for flere plasser på omsorgssentre har økt. Antallet enheter har økt til 22 ved utgangen av 2023, og disse er godkjent for å ta imot til sammen 184 barn.

Situasjonen med stor økning i antallet omsorgssentre og antall barn utfordrer Statsforvalterens ressursituasjon i vesentlig grad. Tilsynsaktivitet må tilpasses til de reelle bevilgningene til enhver tid.

Vi er bekymret for en ytterligere forverret ressursituasjon i 2024, som vil svekke barnas rettssikkerhet som en følge av lavere tilsynsaktivitet.

Tilsynene som gjennomføres ved omsorgssenteret krever i utgangspunktet mer tid og ressursbruk enn tilsyn ved ordinære barnevernsinstitusjoner. Økningen i antall omsorgssentre vi skal føre tilsyn med, har dermed medført at flere av våre ressurser går til slike tilsyn enn tidligere. Årsaken er blant annet at alle samtaler med barna gjennomføres ved bruk av tolk. Dette fører til at samtaleene tar mer tid enn samtaler hvor vi ikke er avhengig av tolk for å kunne kommunisere. Kulturforskjeller kan også føre til at det må stilles flere spørsmål for at vi kan forsikre oss om at barnet har forstått hva vi spør om.

Ved utgangen av året var det fem eiere av omsorgssentre for mindreårige, med til sammen 22 enheter.

Omsorgssentre underlagt tilsyn, jf. tilsynsforskriften §§ 3, 4, 5 og 6

Omsorgssentre for enslige mindreårige	Ant. enheter	Eier	Lovpålagte stedlige tilsyn, jf. § 5	Utførte stedlige tilsyn jf. § 5	Av disse uanmeldt,	Antall barn som fikk tilbud om samtale på tilsyns-tidspunktene § 6	Sum samtaler med barn	Sum barn plassert på tilsynstidspunktene
Aberia	6	Privat	10	4		33	31	33
Ringerike omsorgssenter	5	Statlig	10	4		23	13	23
Stendi	5	Privat	9	5	1	33	27	35
Uniped	5	Privat	8	4		24	15	24
Olivia Solhaugen	1	Privat	2	1		6	6	6
Sum	22		39	18	1	119	92	121

I 2023 ble det gjennomført 18 tilsyn ved 18 enheter. Temaene for tilsynene har vært blant annet:

- om omsorgssentrene har planer for barnas opphold og gjennomfører kartlegging av barna samt oversender kartleggingsrapportene innen fristen i barnevernsloven § 11-3.
- om omsorgssentrene sørger for å ivareta barnas rett til medisinsk tilsyn og behandling
- kompetanse og bemanning
- omsorgssenterets forebygging av bruk av tvang
- vern og beskyttelse
- om omsorgssenteret ivaretar barnas rett til medvirkning

Det ble ikke konkludert med lovbrudd i noen av tilsynene dette året.

Det ble åpnet én tilsynssak ved et av omsorgssentrene, etter at vi fant opplysninger om en alvorlig hendelse i forbindelse med et av våre tilsyn. Vi konkluderte ikke med lovbrudd i tilsynssaken.

Utover tilsynssaken og de gjennomførte tilsynene, har det vært lite kontakt å bemerke mellom omsorgssentrene og Statsforvalteren i Oslo og Viken dette året.

Samtaler med barna på omsorgssentre, jf. tilsynsforskriften § 6

Barna som bor i omsorgssentrene er særlig sårbare, og vi vurderer det som avgjørende for tilsynene at vi får snakket med dem når vi er der. Omsorgssentrene legger godt til rette for barnas samtaler med oss. Da vi er avhengig av tolk for å gjennomføre samtaler med barna under tilsynene, som omsorgssentrene sørger for, ble samtlige av tilsynene varslet.

I 2023 hadde Statsforvalteren samtale med 92 av 121 barn på det tidspunktet tilsynet fant sted.

Totalt fikk 119 barn tilbud om samtale. Sammenlignet med hvor mange barn som ønsket å snakke med oss under tilsyn ved ordinære barnevernsinstitusjoner, er dette en høy andel. Vi ser en tilsvarende høy andel barn som vil snakke med oss på mottakene der det bor enslige mindreårige asylsøkere. De fleste av barna snakket med oss uten ansatte fra omsorgssenteret til stede i samtalen.

Alle barna får opplysninger om at vi kommer på tilsyn og at vi ønsker å snakke med dem. Når vi varslers om tilsyn, sender vi eget brev til barna med informasjon om at vi ønsker å snakke med dem og at de også kan ta opp ting de ønsker å snakke med oss om under samtalen. De får opplysninger om vår rolle og at det er frivillig å snakke med oss.

Vi er avhengig av at omsorgssentrene gir opplysninger om oss på barnas morsmål i forkant av tilsynet for at de skal få kunnskap om vår rolle i forkant av tilsynet.

TILSYN MED SENTRE FOR FORELDRE OG BARN

Statsforvalteren i Oslo og Viken har ført tilsyn med to av de seks sentrene for foreldre og barn som finnes i fylkene.

Sentre for foreldre og barn, jf. forskrift for sentre for foreldre og barn § 19

Sentre for foreldre og barn	Ant. enheter	Eier	Gjennomført tilsyn, jf. § 19
Aline og Frydenberg familieavdeling	1	Oslo kommune	Tema familiers rett til medvirkning
Buskerud barn og familiesenter	1	Bufetat region Sør	Tema familiers rett til medvirkning
Sebbelows stiftelse		Ideell stiftelse	
Nanna-Marie senter for foreldre og barn		Kirkens bymisjon	La ned driften sommeren 2023.
Borg barne- og familiesenter (Moringen)		Bufetat region Øst	En klage behandlet i 2023.
Gullhella barne- og familiesenter		Bufetat region Øst	

Det ble ikke avdekket lovbrudd.

STATSFORVALTERENS OVERORDNEDE VURDERING AV SITUASJONEN OG TILSTANDEN I INSTITUSJONENE

Statsforvalterens tilsyn med barnevernsinstitusjonene skal påse at institusjonene følger lov og regelverk, og at barna mottar forsvarlig omsorg og behandling. Statsforvalterens tilsyn skal ha sin oppmerksomhet mot alle forhold som har betydning for barnas utvikling, trivsel, velferd og rettssikkerhet.

Statsforvalteren benytter seg av erfaringer fra gjennomførte tilsyn, gjennomgang av tvangsprotokoller og klagesaksbehandling i vår vurdering av tilstanden på barnevernsinstitusjonene i Oslo og Viken. Basert på dette ser vi at en del institusjoner har særlige utfordringer knyttet til blant annet stabil og tydelig ledelse, bemanning og kompetanse, og samarbeid med andre tjenester om barn med helse- og eller rusutfordringer.

Vi har i 2023 sett en stor økning i vedtak om tvang og begrensninger ved institusjonene.

Vi har mottatt og behandlet et vesentlig større antall tvangsprotokoller og rettighetsklager enn i fjor, og ser samtidig at stadig flere barn og ungdom selv henvender seg til oss gjennom barnas barnevernklage.

Institusjonene har hatt til dels store utfordringer med å rekruttere fagpersoner. Vi oppfatter at dette handler om blant annet nye kompetansekrav, at etterspørselen har vært større enn tilbudet på fagpersonell, og at både institusjonene seg imellom og barnevernstjenestene konkurrerer om den samme arbeidskraften. Dette har i noen tilfeller medført risiko for at institusjonene ikke har rammer som kan gi forsvarlig omsorg og behandling.

Statsforvalteren i Oslo og Viken vurderer at situasjonen med gjentatte brudd på Bufetats bistandsplikt er alvorlig og har vært alvorlig gjennom hele 2023. Vi har formidlet våre bekymringer til overordnede ansvarlige myndigheter gjennom året. Våre tilbakemeldinger til Barne- og familiedepartementet (BFD), Bufdir og Helsetilsynet baserer seg på funn og konklusjoner fra tilsynssaker, men også øvrig dialog vi har med kommunene i Viken gjennom våre råd- og veiledningsaktiviteter, kartlegging blant barnevernslederne i april 2023, dialogmøtene på barnevernsområdet og annen kontakt. Statsforvalteren i Oslo og Viken er blant annet bekymret for ungdommers rettsikkerhet og trygghet om det gjøres plasseringer på institusjon utenfor målgruppe (for eksempel ungdom med store rusutfordringer plassert på omsorgsinstitusjon) og plasseringer som gir uheldig beboersammensetting, uro på avdelingen og følelse av utrygghet for beboere.

Vi ser fortsatt en utvikling med at barn og ungdom utfordrer rammene og handlingsrommet til omsorgsinstitusjonene. Dette er tilfeller hvor barn og ungdom utgjør en stor fare for seg selv og/eller andre, som en konsekvens av psykisk uhelse, rusutfordringer, vold, kriminalitet og lignende. Manglende tilpasset oppfølging til disse barna på institusjonen utgjør også en risiko for at barn må flyttes til andre institusjoner og for at bemanningssituasjonen blir mer ustabil.

Vi er fremdeles bekymret for at barn og unge som er i behov av helsetjenester, ikke i tilstrekkelig grad får dette og/eller at tjenestetilbudet ikke er tilpasset og koordinert. Det kan se ut til at barnevernsinstitusjonene som følge av mangler i helsetjenestene har fått et større ansvar for helserelatert oppfølging til barn med svært store utfordringer, som kan gi alvorlige konsekvenser for både det enkelte barn og barnegrupper på institusjonene. Vi ser gjennom

våre tilsynsprosesser at flere barn som har krav på rett hjelp til rett tid gjennom samtidige tjenester fra flere sektorer, ikke i tilstrekkelig grad får dette.

Vi ønsker å fremheve at fellestrekk ved institusjoner som gir gode tjenester, ser ut til å være en stabil og tydelig ledelse, god styring og internkontroll, samt en stabil personalgruppe med nødvendig kompetanse. Et annet kjennetegn er systematisk opplæring og vedlikehold av kompetanse i barns rettigheter, og hvilken adgang institusjonen har til å benytte tvang og begrensninger som er nødvendig for å gi forsvarlig omsorg og behandling. Andre kjennetegn er omsorgsinstitusjoner som har god kunnskap om hvordan de kan anvende handlingsrommet som omsorgsansvaret gir dem, for å sørge for at barn og unge får forsvarlig omsorg, herunder vern og beskyttelse.

Avslutningsvis understreker vi at situasjonen med stor økning i antallet omsorgssentre og antall flyktninger utfordrer Statsforvalterens ressursituasjon i vesentlig grad. Tilsyn med omsorgssentre krever i tillegg omfattende ressursinnsats knyttet til bruk av tolketjenester og samtaler med barna. Tilsynsaktivitet med sentrene må tilpasses de reelle bevilgningene til enhver tid. Vi er derfor bekymret for en ytterligere forverret ressursituasjon i 2024, fordi det svekker barnas rettssikkerhet som en følge av lavere tilsynsaktivitet.

Når det gjelder barnevernsinstitusjonene så bemerker vi at måloppnåelse for volumkravet i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, slik dette i dag er innrettet, innebærer et vesentlig større antall institusjoner og tilsyn enn i øvrige deler av landet, uten at dette er hensyntatt i budsjettfordelingsmodellen og økonomiske bevilgninger til embetet.